

Miroslav Hlaučo

Binkošti

OBUJANJE SPOMINOV
NA KONEC SVETA

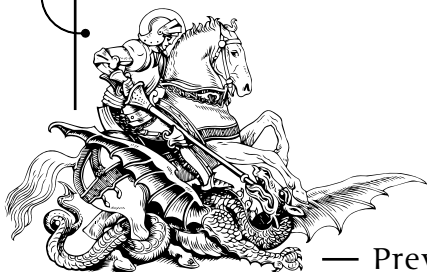
1837

Prevedla Nives Vidrih

Miroslav Hlaučo

Binkošti

— Prevedla Nives Vidrih —

CELJSKA MOHORJEVA DRUŽBA
— Prva slovenska založba —

Upal je sicer, da bi se po vsem, kar je povedal, kot je najbolje in najbolj iskreno znal, vrata lahko odprla, vendar je poznal Julijo, vedel je, da ne ravna prenačljeno. Zadovoljen je bil, stalno je imel občutek, da se njena občutljiva duša ne more upreti taki iskrenosti, ampak kot je že malo prej doumel Metod – človeški občutki so pač izdajalski ...

»Da mi moraš ti, Bog, vedno naprtiti tudi izpovedi, ki jih ne bi smel slišati,« je zavzdihnil duhovnik.

»In da ti kar naprej vtikaš nos v okna, pod katerimi nimaš kaj iskati?« ga je ogovoril medeninast kipeč s križa, ki je visel nad vrati.

»Res je, res ... odpusti mi, Bog, in svetuj mi, kaj naj zdaj s tem ...«

Kipci so nepredvidljivi, čisto vseeno je, ali so iz lesa ali medenine. Včasih znajo precej trdoglavo molčati, ko jih človek prosi za nasvet ...

Metod je tiho prehodil vrtniček na koncu dvorišča do zidca, ki ga je Julija pred nekaj minutami preskočila. Duša raziskovalca v njem je za trenutek premagala dušo duhovna. Še on ga je hotel preplezati, toda pri njegovih letih in v talarju to res ni šlo. Zato se je samo sklonil čez njegov rob in gledal v temo, ki se je odločila, da ne bo izdala ničesar več. Hm, lepo piše v evangelijih. »Z vstajenjem od mrtvih so vedno težave ...« je rekel in jo mahnil proti župnišču.

LJUBEZEN

Odisej je imel navado puščati ključ v ključavnici. Prinesel jo je iz sveta širokih ravnin. Tako je bil bolj prepričan, da nihče nepovabljen ne bo vstopil na njegov teritorij. Vedel je, da tega tukaj ne bo nihče poskusil, toda navada je železna srajca. Ni

znal početi dveh stvari naenkrat, znal pa je biti na preži, naj je delal karkoli. Pri listanju po dnevniku ga je zato zmotil ropot ključa v ključavnici. Če bi kaj podobnega zaslišal pred enim letom, bi segel v kovček po sabljo, ki je že dolgo počivala tam, tukaj pa je samo tiho stopil k vratom, obrnil ključ in jih počasi odprl. V mraku privzdignjene terase je stala postava, ki je ne bi mogel zamenjati za nobeno drugo, čeprav jo je poznal šele nekaj dni. Julija se sploh ni ustrašila, samo nasmehnila se je in čakala njegovo reakcijo. Odisej se je malo odmaknil od vrat in ona je tiho smuknila noter. Potem je zaloputnila za seboj in se s hrbtom naslonila na hrastova vrata, kot bi jih hotela čim bolj obtežiti.

Tako sta stala. Če ne bi bila v predsobi, bi opazila, da se je velika navijalna ura z utežjo na verižici naenkrat ustavila in je nihalo obstalo v precej nenaravni legi, kot da zanj ne bi veljali zakoni zemeljske privlačnosti.

Oba sta slutila, da bi bilo na mestu reči kakšno besedo ali kaj narediti, recimo objeti drug drugega, vendar se nobeden od njiju ni opogumil in prekinil stanja negibnosti. Če ura ne bi stala, bi ravno odbila devet in cingljanje zvončkov bi ju iztrgalo iz brezčasia, vendar se ni zgodilo nič, ker ravno v tej situaciji ne veselje ne strojček iz desetin zobatih kolesc nista hotela končati tiste čudne otrplosti. Šele čez precej časa se je začel dvigovati Julijin prsni koš in neizmerno tišino je prekinil zvok njenega diha, spokojnega, globokega, proti koncu vsakega izdiha malce drhtečega.

Odisej je še iskal besede, ko je vsem njegovim predvidevanjem navkljub spregovorila dotlej nema Julija.

»Danes ti še nisem pospravila,« je rekla z navadnim, nič posebej obarvanim stavkom. To je povedala z glasom, ki ga je poznal. Ne teden dni in ne petnajst let. Poznal ga je od nekdaj. Zato ga pred enim tednom ni mogel pripisati nikomur. To je bil glas vseh angelov, ki jih je slišal v svojem življenju.

»Danes ni bilo treba.«

»Vedno mora biti pospravljeno.«

»Pred eno uro je od mene odšel Tomaž.«

»Vem! ... In je to edino, kar bi mi rad povedal?«

To seveda ni bilo edino, kar ji je hotel povedati, samo ni vedel, ali ji že ima pravico povedati, kar bi ji rad povedal, in tako je dodal: »Tukaj imam še ... tole,« in je pokazal močo.

Julija je malo nerazumevajoče zijala vanj, ko pa ji je nazorno pokazal, kako se uporablja, je planila v zvonek smeh. Smeh, ki se mu ni mogoče upreti. Vedel je, na koga ga njen smeh spominja, vedel pa je tudi, da se mu ne bi mogel upreti, niti če ga ne bi spominjal na nikogar. Hotel si je pustiti čas za odločitve. Omenjeno je že bilo, da je pomembne odločitve, predvsem tiste, ki niso bile povezane samo z njim samim, vsakič prelagal na najpoznejši možen termin. Zavedal se je, da je tak, to morda ni bila najboljša lastnost, bila je pa že leta del njega. Upal je tudi, da mu bodo okoliščine in Julija dopustile dovolj časa. Ko se je Julija nehala smejati in se je s pogledom, uprtim v njegove oči, s hrbtom pritisnila na težka hrastova vrata, je doumel, da mu ne bo pustila časa. Julija je priprla oči, slutil je, da ne čisto, da ga še vedno gleda izpod vek in ga sili, naj se odloči ali naj vsaj ravna brez odločitve, kar se moškim v takih trenutkih pogosteje dogaja. To je moral narediti takoj, še preden začne razmišljati, kajti če bi začel razmišljati, se najbrž ne bi odločil za nič in najverjetneje ne bi nikoli več dobil priložnosti. Še bolj jo je pritisnil ob vrata. Za trenutek se je zbal, da jo bo zmečkal ali masivna hrastova vrata vrgel s tečajev, potem pa je na hrbtu začutil njeno nežno roko, romajočo po hrbtenici od križnice vse tja do lopatic, kjer se je ustavila in ga stisnila k sebi, če je v danem položaju to sploh še šlo.

Že več kot tri leta ni poljubljal nobene ženske, kar je bilo glede na njegovo starost zanemarljivo v primerjavi z Julijo,

ki ni poljubljala moškega od takrat, ko jo je nazadnje držal v naročju slok dragonski poročnik. To je bilo še v čisto drugem veselju, ampak ne ustnice ne jezik – to je treba povedati – ne pozabljajo. Enako je, kot ko se naučiš hoditi po vodi ali voziti kolo, zadošča malo in vse večine so nazaj.

Potem je naenkrat začutil, da ga Julija poriva stran od vrat. Šel je ritensko. Ritensko se je premikal vse do spalnice, kjer je bila postelja nepostlana še od jutra.

Ura je še vedno stala. Tišina je v oba proniknila tako globoko, da so bili v njej slišati udarci njunih lastnih src. Za sekundo je okleval, ker ni bil prepričan, ali je že pravi čas. Morda je bil in morda ni bil – človek se ne spozna na čase, kvečjemu na sedanjega. Potem se je oglasil cingljaj zvončka, ura je odbila devet, v hipu še deset in enajst ... stara nihajna ura je dohitevala svoj zaostanek.

Ko je Julija po polnoči tiho smuknila iz postelje, si navlekla svojo svetlomodro obleko in se odkradla ven, je ura že normalno tiktakala v svojem enakomernem ritmu, v katerem je sekunda spet trajala eno sekundo.

Velikonočna nedelja, 19. aprila 1903

*(Misel ne more seči tako daleč,
kot lahko zatava srce)*

Tomaž je zgodaj vstal. Ob nedeljah je ponavadi malo potegnil, današnja nedelja pa je bila drugačna. Julija je tudi že bila pokonci in vonj, ki se je iz kuhinje širil po hiši, je nedvomno nakazoval, da je že skuhala kavo in ravno prepeka jajca na oko na slanini, ki bodo imela črno zažgane robove. Pokukal je v predsobo, saj se je želel prepričati, da lonček s prstanom ne stoji več na pragu, kar je zanj pomenilo, da je bilo sporočilo dostavljeno in prstan sprejet.

Ni mogel slutiti, da je šla Julija spat dolgo po polnoči in da se je zjutraj, ko je stopila iz sobe, utrujena spotaknila ob lonček, nato pa ga je pobrala, skrbno splaknila in položila na mizo, da bi potem, ko bi se njen »brat«¹ zbudil, vanj nalila črn kofe. Prstanček se je pri tem neopaženo odkotalil pod komodo in tam pozabljen obležal, tako kot druge stvari, ki potrpežljivo čakajo na svoje ponovno odkritje. Svojega poslanstva ni

izpolnil, ampak kdo ve, ali ni bilo njegovo poslanstvo ravno to, da se je zakotalil pod komodo?

Nekaj je bilo drugače. Ni vedel, kaj, vendar je čutil po Julijinem pogledu in drugačnem vonju jutranje kave. Imela je podočnjake, neubogljivi lasje so ji lezli iz na hitrico spete fige, cela pa je žarela. Redkokateri moški zna prebrati ženske, kaj šele Tomaž, ki jih spet ni prelistal tako veliko, in redkokateri moški zna pravilno v moški jezik tolmačiti signale, ki jih te pošiljajo. Ob pogledu nanjo ga je zato prevzelo dobro razpoloženje, polno miline in pričakovanja. Z velikim tekom je pozajtrkoval, jo opazoval in čakal na njeno akcijo ali celo besedo. Julija, čeprav žareča, pa se nikakor ni oddaljila od svojih običajnih jutranjih obredov, morda je bil samo nasmeš na njenih ustnicah izrazitejši. Temu ni pripisoval nobene pomembnosti. Počutil se je srečnega. Vedel je, da Julija za vse potrebuje čas, zato ga njeno ravnanje ni vznemirjalo. Sicer pa mu je natočila kavo v lonček, v katerem ji je pustil prstan – to je bilo po njegovem mnenju dovolj zgovorno namesto vseh neizgovorjenih besed.

Po zajtrku se je z radostjo v srcu odpravil v svojo sobo, si oblekel najlepšo srajco, z drobno kapljico zasušene krvi na tisti strani zavihka, ki se ga ne vidi, ko zapneš gumbe. V predsobi je našel škornje, skrbno zloščene z dekliško roko, za katero je mislil, da jih je loščila z ljubeznijo, dejansko pa je Julija to počela samo iz navade, kot sestavni del nedeljskega popravljanja, ki ga je prevzela, ko je začela živeti v njegovi hiši. Malo je postal v predsobi in čakal, da se bo prikazala v rdeči nedeljski obleki, vendar se dolgo ni nič zgodilo, zato je pokukal v kuhinjo, ali se ni zadržala zaradi ure, ki zaostaja. Julija je pomivala posodje od zajtrka.

»Ne greš v cerkev?«

Julija se je nasmehnila in brez besed zmajala z glavo.

»Ampak danes je velikonočna nedelja ...«

Prikimala je v znamenje, da ve, ni pa se premaknila od škafo z vročo vodo.

Tomaž še ni »odrasel«. Tega se je zavedal, ker ni imel nobene specifične »Božje danosti«, ki se je pri domačinih pojavila, ko se je določeni človek odločil, kaj bo, ali pa tudi ne, saj so Božja pota tudi tukaj nedoumljiva. Znal je to, kar so znali vsi. Hoditi po vodni gladini, iti skozi visoko travo in žito, ne da bi ju pomendral, pri dežju pustiti, da steče voda po površju telesa, ne da bi ga zmočila, vendar nič prav posebnega. Svojo odločitev, kaj bo zares postal, je nalašč odlagal, da mu zaradi tega ne bi ušlo kaj boljšega, kaj, čemur bi se rad v celoti predal. Nekje v sebi si je govoril, da bo cel človek, šele ko ga bo uslišala prava, in pred tremi leti je ta prava postala Julija. Upal je, da bo potem poseben človek, izjemen in enkraten. To ni bilo običajno, ljudje v dolini so se prej odločali za svojo smer, preden so začeli iskati tistega, ki jih bo spremljal na tej poti. Morda je bil ravno to razlog, zakaj ga je intuitivno zavrnila lepa Izolda Rihtar, in tudi, zakaj je mislil, da bo prava zanj Julija, ki ni imela v sebi zakoreninjenih navad in predsodkov domačinov. Pri tem ni preveč mislil na naključje ali Božjo namero. Pri svojih letih je še vedno domneval, da se bo Bog nekako podredil njegovim željam in močni volji. Nenehno je imel občutek, da ima sebe in svojo usodo trdno v svojih rokah. Da bi bila ravno ta »nezrelost« del Božjega načrta, mu sploh ni padlo na pamet.

Ni bilo prvič, da je šel sam v cerkev.

Metod ni mogel spregledati, da Tomaž ni prišel v cerkev z Julijo. V nasprotju z njim si je znal ustvariti natančnejšo sliko njenih razlogov. Bal se je, da ne bi novi ljubezenski trikotnik načel procesa sprememb v mestecu, tolažil pa se je s tem, da so vsi trije njegovi akterji pametni ljudje, prepričan ni bil le

o tem, ali njihova čustva in Bogu všečno poželenje ne bodo odrinili pameti na stranski tir. Samo še tega se manjka, Bog! Kot da že brez tega ne bi bilo v kraju dovolj zmešnjave, si je govoril pri sebi, preden je stopil na prižnico. »Jaz, Metod? Zakaj vi, ljudje, tako radi prevalite svoje zadeve name?« je vprašal izrezljani Križani, mimo katerega je šel. »Mar sem jaz kriv, da postavljate med dvorišči tako nizke zidce, da jih lahko preskoči tudi dekle v krilu?«

Saj veš, da ne gre za ograjo in krilo! mu je v mislih odgovoril Metod.

»Zares? Torej hočeš reči, da je kriva vaša svobodna volja? Nisem vendar zaradi nje umrl in vstal od mrtvih!«

Metod ni več odgovarjal. Vedel je, da ima Bog prav, hkrati pa je bil že zgoraj pri prižnici in cerkovnik Blaž Navikular, ki je pri mašah tudi ministrant in ceremoniar, je že pozvonil z zvončki, napovedujočimi začetek pridige.

Ni imel dolgega govora. V njem je spomnil, da se jutri začenja pomlad in tudi nova doba, ker je skoraj po dveh tisočletjih ravno pri njih nekdo vstal od mrtvih, in tudi, da se jutri popoldne, po tradicionalni velikonočni »polivanki«, ⁸ vsi dobijo pri Mojzesu v gostilni.

Po maši je v zakristiji hitro slekel ornat in odhitel proti vhodu, Tomaža je ujel pri cerkvenih vratih.

»V tvojo smer grem, Tomaž, se ti lahko pridružim?«

»Greste k bratu? Popoldne se bom tudi jaz oglasil pri njem, v vaši navzočnosti sva hotela sestaviti dogovor.«

»Ja, ja, tudi to. Ampak te dolgo ni bilo pri spovedi, zato sem si rekel, da bom s teboj izmenjal par besed.«

»Saj veste, nimam se kaj spovedovati, vse je tako, kot mora biti.«

⁸ Velikonočni običaj na Češkem, pri katerem fantje polivajo dekleta z vodo za zdravje, mladost in srečo (op. prev.).

Tomaž Pastir – brat Odiseja Pastirja, dvanajst let mlajši, rojen leta 1875
Yorick Prst – grobar in ljubiteljski gojitelj rož, predvsem nagrobnega cvetja
Václav Hlapčíč – hlapec, ki je služil pri Polgruntarju in priložnostno tudi pri Tomažu Pastirju
Valerija Riba – krajevna zelenjadarica, žena Jone Ribe, mati dveh šoloobveznih otrok, Simona in Mateja
Vergil Polgruntar – sin najbogatejšega veleposestnika, malce kilav, vendar zelo nadarjen za jezike in filozofijo
Vincenc Lomilec – kamnolomec
Wachtmeister Schönhauser – orožnik v mestu M, priložnostni telegrafist in fotograf
Zoltan Rosenkrantz – stotnik, po rodu iz Pressburga, poveljnik okrajne orožniške postaje v mestu M
Zuzana Žuffová – hči lastnika tovarne za predelavo usnja v mestu M

Miroslav Hlaučo
BINKOŠTI

Izvirnik: Letnice
© Miroslav Hlaučo, 2024
Vse pravice pridržane.
© Prvotno izdano v češčini pri založbi Paseka v Pragi.

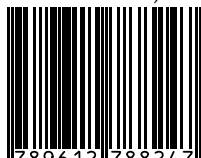
Prevod: Nives Vidrih
Urednica: Nikolina Brkić
Oprema: Sara Pančur
Prelom: Lidija Murenc
Grafike: Shutterstock (Roman Kybus, ArtMari, MaKars, Sektor Creative Design,
pavila, Nuchylee, The Mount Bird Studio, fearwaynearer)

Izdala in založila:
Društvo Mohorjeva družba in Celjska Mohorjeva družba, d. o. o.
Za založbo:
predsednik Lojze Kozar in ravnateljica dr. Tanja Ozvatič

Celjska Mohorjeva družba, Prešernova ulica 23, 3000 Celje, Slovenija
www.mohorjeva.org

Natisnila tiskarna Dravski tisk v 500 izvodih.
Celje 2026

32,50 €

9 789612 788247